

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และขอเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและวิธีการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด ความสนใจ นโยบาย ปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดของ บรรณารักษ์ห้องสมุดต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ บรรณารักษ์ของห้องสมุดต่าง ๆ ในเขต กรุงเทพมหานคร จำนวน 230 คน ซึ่งได้จากห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 81 คน ห้องสมุดวิทยาลัย ห้องสมุดคณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย และสำนักงาน หอสมุด จำนวน 72 คน ห้องสมุดเฉพาะระดับกระทรวง ทบวง กรม จำนวน 66 คน และห้องสมุดประชาชนจำนวน 11 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ มี 3 ลักษณะ คือ แบบเลือกตอบเพียงข้อเดียว แบบเลือกตอบได้หลายข้อ และแบบเติมข้อความ เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด วิธีการ ความสนใจ นโยบาย ปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาของบรรณารักษ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่ เพื่อหาค่าร้อยละ และคำนวณหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของอายุ และความคิดเห็นของบรรณารักษ์ที่มีต่อการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่ว ๆ ไปในการอนุรักษ์วัสดุในเขตกรุงเทพมหานคร

1.1 บุคลากรด้านการอนุรักษ์

1.1.1 บรรณารักษ์ ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าสำนักงานหอสมุด หัวหน้าบรรณารักษ์ บรรณารักษ์หอสมุด (สำหรับหอสมุดที่มีบรรณารักษ์คนเดียว) หรือผู้ทำหน้าที่แทนบรรณารักษ์ (สำหรับหอสมุดที่ไม่มีบรรณารักษ์) จากตัวอย่างประชากรที่นำมาศึกษา จำนวน 230 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 90.88 เป็นเพศหญิง และร้อยละ 43.91 มีอายุอยู่ในระหว่าง 21-30 ปี อายุค่าสุด 21 ปี อายุสูงสุด 60 ปี อายุเฉลี่ย 34.15 ปี บรรณารักษ์ส่วนใหญ่อายุเฉลี่ย 35.65 มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ต่ำกว่าปริญญาตรี น้อยที่สุดร้อยละ 0.87 มีวุฒิปริญญาเอก มีผู้ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ร้อยละ 19.13

1.1.2 เจ้าหน้าที่ซ่อมวัสดุหอสมุด หอสมุดเกินกว่าครึ่งหนึ่งคือ ร้อยละ 56.52 ไม่มีเจ้าหน้าที่ซ่อมวัสดุโดยเฉพาะ ส่วนหอสมุดที่มีเจ้าหน้าที่ซ่อมวัสดุในเป็นข้าราชการและลูกจ้างประจำ มีอาสาสมัครเป็นส่วนน้อย วุฒิสุงที่สุดของเจ้าหน้าที่ซ่อมระดับปริญญาตรีมีร้อยละ 2.22 (ในจำนวนหอสมุด 90 แห่ง) ส่วนใหญ่ร้อยละ 38.89 มีวุฒิระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.2 ลักษณะการดำเนินงานอนุรักษ์

1.2.1 ในด้านการป้องกัน หอสมุดส่วนใหญ่อายุเฉลี่ย 66.52 ไม่มีหน่วยงานที่ดำเนินการอนุรักษ์วัสดุค้ำป้องกัน สำหรับหอสมุดที่มีการป้องกัน หน่วยงานส่วนใหญ่อยู่ในการดูแลของบรรณารักษ์ ส่วนน้อยอยู่ในแผนกงานเทคนิค

1.2.2 ในด้านการซ่อมวัสดุหอสมุด หอสมุดร้อยละ 38.26 ส่งงานซ่อมให้แผนกบริการ หอสมุดร้อยละ 36.96 ไม่ได้แบ่งเป็นแผนกซ่อมโดยเฉพาะ เนื่องจากมีบุคลากรน้อย บางคนทำงานหลายหน้าที่รวมทั้งงานซ่อมด้วย และมีหอสมุดร้อยละ 9.56 ไม่มีการซ่อม เนื่องจากไม่มีวัสดุชำรุดและเพิ่งตั้งหอสมุดใหม่

1.3 วัสดุและครุภัณฑ์ที่ใช้ในการอนุรักษ์

1.3.1 วัสดุที่ใช้ในการอนุรักษ์ หอสมุดส่วนใหญ่มีวัสดุที่ใช้ในการซ่อมแซมมากกว่าวัสดุที่ใช้ในการป้องกันและรักษา หอสมุดร้อยละ 42.60 มีวัสดุที่ใช้ในการป้องกันอัคคีภัย

1.3.2 ครุภัณฑ์ที่ใช้ในการอนุรักษ์ หอสมุดส่วนใหญ่มีครุภัณฑ์ที่ใช้ในการควบคุมสภาพแวดล้อม เช่น พัดลมธรรมชาติ เครื่องปรับอากาศ เครื่องดูดฝุ่น พัดลมดูดระบายอากาศ มีครุภัณฑ์ที่ใช้ในการซ่อมวัสดุหอสมุด เช่น เครื่องฉีกพลาสติกหุ้มปก เครื่องเจาะส่วนไฟฟ้า มีเครื่องเดินทองพิมพ์ปก เป็นส่วนน้อย หอสมุดร้อยละ 28.69 มีครุภัณฑ์ที่ใช้ในการถ่ายทำสำเนา

1.4 งบประมาณในค่านอนุรักษ์

1.4.1 งบประมาณสำหรับวัสดุในงบประมาณ 2520 หอสมุดต่าง ๆ ได้จ่ายเงินเป็นค่าวัสดุสำหรับการอนุรักษ์ไม่มากนัก หอสมุดร้อยละ 26.09 ไม่มีการจ่ายเงินเป็นค่าวัสดุ สำหรับหอสมุดที่จ่าย หอสมุดร้อยละ 21.31 จ่ายเงินไม่เกิน 1,000 บาท น้อยที่สุดร้อยละ 2.61 จ่ายในระหว่าง 3,001 - 4,000 บาท

1.4.2 งบประมาณสำหรับครุภัณฑ์ ในงบประมาณ 2520 หอสมุดร้อยละ 57.83 ไม่มีการจ่ายเงินเป็นค่าครุภัณฑ์ สำหรับหอสมุดที่จ่ายแต่ไม่สามารถบอกจำนวนเงินได้ มีร้อยละ 13.04 จ่ายสูงกว่า 5,001 บาทขึ้นไปมีร้อยละ 9.13 น้อยที่สุดร้อยละ 1.30 จ่ายในระหว่าง 3,001 - 4,000 บาท

1.5 ภัยและการป้องกันภัย

1.5.1 ภัยที่หอสมุดประสบ หอสมุดส่วนใหญ่ร้อยละ 90.87 ไม่เคยประสบภัยต่าง ๆ ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2516 - 2520) สำหรับหอสมุดที่เคยประสบภัยต่าง ๆ นั้น ร้อยละ 3.91 มีปลวกขึ้น น้อยที่สุดร้อยละ 0.87 ประสบอัคคีภัยและการจลาจล

1.5.2 การป้องกันภัย หอสมุดร้อยละ 11.36 ประกันอัคคีภัย และหอสมุดร้อยละ 18.18 ประกันปลวก

2. วิธีการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดในเขตกรุงเทพมหานคร

ในการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดที่เป็นสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ และจุลสาร ห้องสมุดในเขตกรุงเทพมหานครใช้วิธีการต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

2.1 การจัดเก็บสิ่งพิมพ์ ห้องสมุดร้อยละ 70.86 เก็บหนังสือไว้บนชั้นไม้ ห้องสมุดร้อยละ 93.91 วางวารสารฉบับใหม่บนชั้นวารสาร ห้องสมุดร้อยละ 65.21 เย็บเล่มวารสารเก่าวางเรียงบนชั้น น้อยที่สุดร้อยละ 2.17 เก็บไว้ในกล่องวางเรียงบนชั้น ห้องสมุดร้อยละ 43.47 เก็บจุลสารแยกใส่แฟ้มเป็นเรื่อง ๆ น้อยที่สุดร้อยละ 0.43 เย็บจุลสารเป็นเรื่อง ๆ ห้องสมุดร้อยละ 62.17 ใช้ไม้ทึบหนังสือพิมพ์ฉบับใหม่ทาคบนที่วางหนังสือพิมพ์ น้อยที่สุดร้อยละ 0.43 วางหนังสือพิมพ์ใหม่บนชั้นหนังสือ ห้องสมุดร้อยละ 60.00 ักหนังสือพิมพ์ฉบับเก่าเก็บไว้บนชั้นหรือในตู้ น้อยที่สุดร้อยละ 1.73 เก็บในรูปแบบไมโครฟิล์ม ห้องสมุดร้อยละ 13.91 ไม่เก็บหนังสือพิมพ์ฉบับเก่าไว้

2.2 การอนุรักษ์ค้ำป้องกัน

2.2.1 การป้องกันหนังสือและสิ่งพิมพ์ก่อนนำออกใช้ ห้องสมุดร้อยละ 53.04 หุ้มปกพลาสติก มีการเลือกทำปกแข็ง เพิ่มความแข็งแรงเฉพาะส่วนคงใบหุ้มปกไว้ ใส่ปกวารสารใหม่ น้อยที่สุดร้อยละ 0.43 ทาแลกเกอร์ที่ปกและรยาค้วยสารเคมี

2.2.2 การแนะนำ-เผยแพร่ การดำนอมรักษาวัสดุห้องสมุดแก่ผู้ใช้ บรรณารักษ์ร้อยละ 70.00 ใช้วิธีการสนทนา บรรณารักษ์ที่ใช้วิธีการนำชมห้องขอมมีน้อยมาก คือร้อยละ 6.08 บรรณารักษ์ร้อยละ 8.69 ไม่เคยแนะนำ-เผยแพร่โดย

2.3 การอนุรักษ์ค้ำซ่อม ห้องสมุดใช้วิธีการต่าง ๆ ในการซ่อมสิ่งพิมพ์ ห้องสมุดส่วนใหญ่ร้อยละ 89.13 ซ่อมเฉพาะส่วนที่ชำรุด ห้องสมุดร้อยละ 83.04 ซ่อมรอยขาดของกระดาษด้วยมือ น้อยที่สุดร้อยละ 0.43 ซ่อมรอยขาดด้วยเครื่องจักรกล หากชำรุดมากไม่สามารถจะซ่อมได้หรือสิ้นเปลืองเวลาและวัสดุ ห้องสมุดร้อยละ 62.60 จะใช้วิธีจัดหาใหม่แทนการซ่อม น้อยที่สุดร้อยละ 4.34 ถ่ายไมโครฟิล์ม

3. ความสนใจในการอนุรักษ์ของบรรพารักษ์

บรรพารักษ์ห้องสมุดต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสนใจในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัสดุของสมุดดังต่อไปนี้

3.1 ความสนใจในด้านการจัดหาวัสดุที่ใช้ในการอนุรักษ์เพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม

3.1.1 วัสดุที่ใช้ในการป้องกัน ห้องสมุดร้อยละ 25.21 ที่ยังไม่เคยมีวัสดุใช้ในการนี้ได้แสดงความต้องการสูงสุด และต่ำสุดร้อยละ 1.30 วัสดุที่ใช้ในการป้องกันจัดลำดับตามความต้องการได้แก่ ปกแข็งสำเร็จรูป วัสดุอุดความชื้น ก่องใส่จุลสาร เอกสาร ปกพลาสติก หนุ่วารสาร ยาม่าแมลง สารเคมีที่ใช้ในการรมยา เพิ่มจุลสาร เอกสาร วัสดุกับแมลง ที่ต้องการน้อยที่สุดคือ ที่กันหนังสือ

ห้องสมุดที่ไม่เคยมีวัสดุที่ใช้ในการป้องกันอัครภิกษุ ได้แสดงความต้องการอุปกรณ์สำหรับเตือนภัยจากไฟไหม้ และหน่อยากับเพลิง

3.1.2 วัสดุที่ใช้ในการซ่อม ห้องสมุดร้อยละ 20.43 ที่ยังไม่เคยมีวัสดุใช้ในการนี้ได้แสดงความต้องการสูงสุด และต่ำสุดร้อยละ 0.43 วัสดุที่ใช้ในการซ่อมจัดลำดับตามความต้องการได้แก่ ที่เย็บก้นด้วยมือ ที่ตัดกระดาษขนาดต่าง ๆ ที่ฉีกหนังสือแบบเหล็ก ที่บีบเจาะสันหนังสือแบบเหล็ก ที่ฉีกหนังสือแบบไม้ ที่เจาะสว่านมือ ที่บีบเจาะสันหนังสือแบบไม้ ที่เย็บกระดาษ และที่ตอกการน้อยที่สุดคือ มีดและกรรไกร สำหรับวัสดุสิ้นเปลืองที่ใช้ในการซ่อมห้องสมุดส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 50.00 มีวัสดุอยู่แล้ว ได้แก่ กระดาษกาว ด้ายเย็บก้นเข็ม กระดาษแข็ง ผ้าแรกขึ้น กระดาษปอนด์ ผาต่าง ๆ รวมทั้งผ้ากาว ดังนั้นความต้องการวัสดุสิ้นเปลืองดังกล่าวจึงมีน้อยไม่ถึงร้อยละ 10.00 วัสดุที่ต้องการได้แก่ ผ้าแรกขึ้น ผ้ากาว กระดาษแรกขึ้น กระดาษปอนด์และกระดาษแข็ง เป็นต้น

3.2 ความสนใจในด้านการจัดหาครุภัณฑ์ที่ใช้ในการอนุรักษ์

3.2.1 ครุภัณฑ์ที่ใช้ในการควบคุมสภาพแวดล้อม ห้องสมุดร้อยละ 36.08 ที่ไม่เคยมีครุภัณฑ์ที่ใช้ในการนี้ ได้แสดงความต้องการสูงสุด และต่ำสุด

ร้อยละ 5.21 ครุภัณฑ์ที่ใช้ในการควบคุมสภาพแวดล้อม จัดลำดับตามความต้องการ ได้แก่ เครื่องดูดฝุ่น เครื่องปรับอากาศ เครื่องพ่นยา ตู้รมยากำจัดแมลง พัดลมตู้ระบายอากาศ เครื่องดูดความชื้น และที่รองการนอยที่สุด คือ พัดลมธรรมชาติ

3.2.2 ครุภัณฑ์ที่ใช้ในการซ่อม ห้องสมุดร้อยละ 36.08 ที่ไม่เคยมีครุภัณฑ์ที่ใช้ในการซ่อม มีความต้องการสูงสุด และต่ำสุดร้อยละ 6.95 ครุภัณฑ์ที่ใช้ในการซ่อมจัดลำดับตามความต้องการ ได้แก่ เครื่องฉีกพลาสติกหุ้มปก เครื่องจัดหนังสือ ทำคีย์เหล็ก สว่านไฟฟ้าแบบมือจับ และชนิดตั้งโต๊ะ เครื่องตัดกระดาษขนาดใหญ่ เครื่องเดินทองพิมพ์ปกพร้อมอุปกรณ์ เครื่องฉีกไฟฟ้าพร้อมอุปกรณ์ ที่ต้องการน้อยที่สุดคือ เครื่องเจาะแบบใช้เท้าเหยียบ

3.2.3 ครุภัณฑ์ที่ใช้ในการถ่ายทำสำเนา ห้องสมุดร้อยละ 25.65 ที่ไม่เคยมีครุภัณฑ์ที่ใช้ในการถ่ายทำสำเนา ต้องการเครื่องถ่ายเอกสาร

3.3 ความสนใจในด้านการแสวงหาความรู้ทางด้านการอนุรักษ์

3.3.1 การเพิ่มพูนความรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่ ห้องสมุดร้อยละ 38.26 ส่งเจ้าหน้าที่ไปอบรมเกี่ยวกับการซ่อมวัสดุห้องสมุดตามสถานที่ต่าง ๆ ได้แก่ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ ร้านซ่อมหนังสือ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดกลางของมหาวิทยาลัย ตามลำดับ

3.3.2 การเพิ่มพูนความรู้ทางด้านการอนุรักษ์ให้แก่ผู้สนใจ ห้องสมุดร้อยละ 26.52 ไม่มีสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับความรู้ด้านการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด ห้องสมุดส่วนใหญ่ร้อยละ 60.86 มีสิ่งพิมพ์ที่เป็นหนังสือ สิ่งพิมพ์ที่เป็น เอกสาร วารสาร นิตยสาร ที่มีน้อยได้แก่ แผนภูมิ ภาพโฆษณา คู่มือ และรายงานการปฏิบัติงาน

3.3.3 การเพิ่มพูนความรู้ทางด้านการอนุรักษ์ที่ได้รับนอกเหนือไปจากการศึกษาในสถาบัน บรรณารักษ์ร้อยละ 58.26 ศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือและวารสาร มีบรรณารักษ์ที่ทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ได้ถามจากครู และเข้าร่วมการอบรมหรือดูงานจากห้องสมุดอื่น ๆ น้อยที่สุดจากนักศึกษาที่มาฝึกงานห้องสมุด

3.4 ความสนใจในการหาทางป้องกันภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น จากอัคคีภัย และภัยจากปลวก ถึงแม้ว่าห้องสมุดที่ประสบภัยจากอัคคีภัยและภัยจากปลวก มีจำนวนน้อย ไม่ถึงร้อยละ 4.00 แต่บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.00 ก็มีความคิดเห็นว่าควรป้องกันภัย ทั้งสองอย่าง

3.5 การจัดลำดับความสำคัญของงานที่มีอยู่ในห้องสมุด บรรณารักษ์ให้ความสำคัญของงานอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดอยู่ในอันดับสุดท้ายของงานต่าง ๆ ได้แก่ งานบริการ กระจายหนังสือ งานลงทะเบียนหนังสือ-วารสาร งานบริการตอบคำถาม และงานประชาสัมพันธ์ห้องสมุด

4. นโยบายของบรรณารักษ์ในการอนุรักษ์

นโยบายของบรรณารักษ์ในด้านการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดในระยะปี พ.ศ.2521-2525 บรรณารักษ์ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60.00 มีนโยบายดำเนินการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด บรรณารักษ์ร้อยละ 81.30 ได้ระบุนโยบายในการจัดหารวัสดุและครุภัณฑ์ อีกร้อยละ 18.70 ยังไม่มีนโยบายในการจัดหารวัสดุและครุภัณฑ์ สำหรับบ้านอื่น ๆ ได้แก่ การกำหนดวิธีดำเนินการ การจัดงบประมาณ และการจัดบุคลากร ห้องสมุดที่มีนโยบายในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว มีมากกว่าร้อยละ 60.00 ห้องสมุดอีกไม่ถึงร้อยละ 40.00 ยังไม่มีนโยบายในการกำหนดวิธีดำเนินการ การจัดงบประมาณ และการจัดบุคลากร เนื่องจากบรรณารักษ์บางกลุ่มไม่ได้เป็นผู้กำหนดนโยบายเอง แต่เป็นเพียงผู้ดำเนินงานตามนโยบายที่ผู้บริหารระดับสูงวางไว้

5. ปัญหาการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด

บรรณารักษ์ห้องสมุดในเขตกรุงเทพมหานคร ประสบปัญหาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

5.1 ปัญหาอาคารและสภาพแวดล้อม ห้องสมุดไม่ถึงครึ่งหนึ่ง คือ ร้อยละ 46.52 มีปัญหาเกี่ยวกับฝุ่นละอองในอากาศมีมาก ปัญหาอื่น ๆ ที่ประสบ ได้แก่ อาคารห้องสมุดไม่เหมาะสม มีแมลงมาทำลายวัสดุห้องสมุด อุณหภูมิสูงจนกระดาษเหลืองกรอบ มีสัตว์ชนิดอื่นนอกจากแมลงมาทำลายวัสดุห้องสมุด อากาศเสีย ความชื้นสูง ความดำทับที่น้อยที่สุดร้อยละ 1.73 มีปัญหาการระบายอากาศไม่ดี

5.2 ปัญหาสภาพและธรรมชาติของวัสดุต่าง ๆ ห้องสมุดระบบปัญหามาเพียง 200 แห่ง ห้องสมุดส่วนใหญ่ร้อยละ 84.00 ประสบปัญหาเกี่ยวกับกระดาษที่ไร้มลพิษ คุณภาพต่ำ ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ วิธีการเย็บเล่มไม่ได้มาตรฐาน วัสดุที่ใช้เย็บเล่มมีคุณภาพต่ำ และรูปเล่มไม่ได้มาตรฐาน น้อยที่สุดร้อยละ 9.00 ไม่ประสบปัญหา

5.3 ปัญหาการบริหารงานค่านอกรักษ์ ห้องสมุด 97 แห่ง ประสบปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ อีก 89 แห่งไม่มีเจ้าหน้าที่ทางค่านอกรักษ์โดยเฉพาะ ปัญหาผู้บริหารไม่เห็นความจำเป็น และปัญหาหางบเงินที่ได้รับไม่เพียงพอ มีอยู่ 42 แห่ง

5.4 ปัญหาการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด

5.4.1 คานการป้องกัน ห้องสมุดส่วนใหญ่ร้อยละ 62.17 มีปัญหาเกี่ยวกับบุคฉลากร ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ วัสดุและครุภัณฑ์ การเงิน ผู้ใช้ อาคารสถานที่ การดำเนินการ ผู้บริหาร สภาพแวดล้อม และห้องสมุดร้อยละ 6.08 ไม่ประสบปัญหา

5.4.2 คานการซ่อม ห้องสมุด 76 แห่ง ประสบปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่มีความรู้คานการซ่อมไม่เพียงพอ ห้องสมุดอีก 42 แห่ง เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ทางคานการซ่อมวัสดุ ปัญหาเกี่ยวกับวัสดุที่ใช้ในการซ่อมคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ปัญหาการหาซื้อวัสดุและครุภัณฑ์ไคยาก มีห้องสมุดที่ประสบปัญหาารวม 70 แห่ง

6. วิธีการแก้ปัญหาของบรรณารักษ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์

บรรณารักษ์ไคเสนอวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ไคประสบคังค่อไปนี้

6.1 การแก้ปัญหาเกี่ยวกับอาคารและสภาพแวดล้อม

6.1.1 วิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับฝุ่นละออง ห้องสมุด 107 แห่ง ที่ประสบปัญหานี้ร้อยละ 31.78 ใช้วิธีการทำความสะอาด วิธีการอื่น ๆ ไคแก่ คิคเครื่องปรับอากาศ ใช้เครื่องดูดฝุ่น คิคกระจกที่บานคู้ ประตู และหน้าต่าง และอुकช่องที่ฝุ่นเข้า

6.1.2 วิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับอาคารห้องสมุดไม่เหมาะสม ห้องสมุด 105 แห่งที่ประสบปัญหานี้ ร้อยละ 25.71 ขอเสนอสร้างห้องสมุดใหม่ให้ไคได้มาตรฐาน วิธีการอื่น ๆ ไคแก่ ขอเสนอขยายอาคารให้กว้างขวาง ขอใค่นอัยอาคารเป็นเอกเทศ และบรรณารักษ์ร้อยละ 6.67 คิคว่าแก้ไขไม่ไค

6.1.3 วิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับมีแมลงมาทำลายวัสดุห้องสมุด ห้องสมุด 46 แห่ง ที่ประสบปัญหานี้ จำนวน 16 แห่ง ใช้น้ำฆ่าแมลง วิธีการอื่น ๆ ได้แก่ จ้างบริษัทกำจัดปลวก สร้างตูอบฆ่าแมลง และไม้ทิ้งเศษอาหารในถังขยะ

6.1.4 วิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความร้อนสูงจนกระดาศเหลือองกรอบ ในจำนวนห้องสมุด 41 แห่ง ที่ประสบปัญหานี้ ห้องสมุด 21 แห่ง แก้ไขโดยติดเครื่องปรับอากาศ วิธีการอื่นใดแก่ ติดพัดลมเพดาน ไม้ให้สิ่งพิมพ์ถูกแสงแดด และติดมู่ลี่กันแดด

6.1.5 วิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสัตว์ชนิดอื่นนอกจากแมลง เช่น หนู นก ทำลายวัสดุห้องสมุด ในจำนวนห้องสมุด 35 แห่ง ที่ประสบปัญหานี้ ห้องสมุด 16 แห่ง ใช้น้ำกับดัก ฆ่าด้วยยาเบื่อ วิธีการอื่น ๆ ได้แก่ รักษาความสะอาด ฉีดพ่นยา ฆ่าสัตว์ กำจัดเศษอาหาร ให้เจ้าหน้าที่ดูแล และติดตามช่างทางระบายอากาศ

6.1.6 วิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับอากาศเสีย ในจำนวนห้องสมุด 20 แห่งที่มีปัญหานี้ 7 แห่งใช้วิธีการแก้ปัญหาดังนี้ ห้องสมุด 4 แห่ง แก้ไขโดยใช้เครื่องปรับอากาศ วิธีการอื่น ๆ ได้แก่ ปลุกต้นไม้รอบอาคาร ปิดหน้าต่างเมื่อมีควัน บ้ายที่ประกอบอาหารของร้านค้า

6.1.7 วิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับความชื้นสูงจนวัสดุห้องสมุดขึ้นรา ในจำนวนห้องสมุด 16 แห่งประสบปัญหานี้ ห้องสมุด 5 แห่ง ใช้วิธีการแก้ปัญหาดังนี้ คือ ใช้น้ำสารดูดความชื้น เช็ดปกด้วย คี.ดี.ที. เช็ดด้วยฟอร์มาลิน แล้วผึ่งแดด นำวัสดุห้องสมุดไปผึ่งแดด ปิดประตูหน้าต่าง

6.1.8 วิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการระบายอากาศไม่ดี ห้องสมุด 4 แห่ง ที่ประสบปัญหานี้ แต่ละแห่งแก้ปัญหาโดยติดพัดลมระบายอากาศ ใช้ชั้นเทียบแทนชั้นสูงที่บังทิศทางลม เปิดประตูหน้าต่างก่อนเปิดบริการ 2-3 ชั่วโมง และแก้ไขอาคารให้โปร่ง เช่น เจาะช่องระบายลม ติดหน้าต่าง

6.2 การแก้ปัญหาเกี่ยวกับสภาพและธรรมชาติของวัสดุต่าง ๆ ในจำนวนห้องสมุด 200 แห่ง ที่ประสบปัญหานี้ ห้องสมุดร้อยละ 27.00 ใช้วิธีป้องกันวัสดุห้องสมุดก่อนนำออกให้บริการ เช่น หุ้มปกพลาสติก ท้าปกแข็ง เย็บสันใหม่ ใส่ปกวารสารใหม่

ห่อปกค้ายกระดาษ วิธีการอื่น ๆ ได้แก่ เสนอให้ทางสำนักพิมพ์แก้ไข เพราะเป็นปัญหาเกี่ยวกับการใช้กระดาษพิมพ์มีคุณภาพต่ำ วัสดุที่ใช้ในการเย็บเล่มคุณภาพต่ำ และการเย็บเล่มรูปเล่มไม่ได้มาตรฐาน บรรณาธิการควรปรับปรุงวิธีการเลือกซื้อของห้องสมุด โดยซื้อวัสดุที่มีคุณภาพดีและได้มาตรฐาน หากจำเป็นต้องนำออกให้บริการก่อนดำเนินการป้องกันวัสดุ หลังจากให้บริการเรียบร้อยแล้ว ควรพิจารณาป้องกันและบำรุงรักษาวัสดุนั้น อีกทั้งการเก็บรักษา ก็ควรจะให้เหมาะสมกับสภาพของวัสดุนั้นด้วย ห้องสมุดส่วนน้อยร้อยละ 0.50 เสนอให้มีการควบคุมมาตรฐาน

6.3 การแก้ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานค่านอกรักร์

6.3.1 วิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ในจำนวนห้องสมุด 97 แห่ง ที่ประสบปัญหานี้ ห้องสมุด 45 แห่ง แก้ไขโดย ขออาสาสมัคร เช่น เสนอให้ผู้บริหารส่งบุคคลจากหน่วยงานอื่น มาช่วยเป็นครั้งคราว หรือในระยะเวลาที่กำหนด จ้างนักเรียน นิสิต นักศึกษา ตามอัตราค่าจ้างที่ทางราชการกำหนด ในวันเวลาที่ว่างหมุนเวียนเปลี่ยนกันมาทำงาน และบรรณาธิการทำด้วยตนเอง

6.3.2 วิธีการแก้ปัญหาไม่มีเจ้าหน้าที่ทางค่านอกรักร์โดยเฉพาะ ในจำนวนห้องสมุด 89 แห่ง ที่ประสบปัญหานี้ ห้องสมุด 11 แห่ง แก้ไขโดยจัดเจ้าหน้าที่ทางค่านอกรักร์คานซ่อมโดยเฉพาะ

6.3.3 วิธีการแก้ปัญหามันุบริหารชั้นสูงไม่เห็นความจำเป็น ในห้องสมุด 54 แห่ง ที่ประสบปัญหานี้ ห้องสมุด 29 แห่ง ใช้วิธีชี้แจงให้ผู้บริหารเห็นความสำคัญ และอีก 2 แห่ง ขอให้ทางสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยช่วยเผยแพร่ความสำคัญของการอกรักร์

6.3.4 วิธีการแก้ปัญหางบเงินไม่เพียงพอ ในจำนวนห้องสมุด 42 แห่ง ที่ประสบปัญหานี้ ห้องสมุด 23 แห่ง ใช้วิธีชี้แจงให้ผู้บริหารเห็นความสำคัญ วิธีการอื่น ๆ ได้แก่ ขอเพิ่มเงินงบประมาณ หาเงินพิเศษมาใช้ในการซ่อม และขอรับบริจาค โดยผ่านทางสมาคม เช่น สมาคมศิษย์เก่า สมาคมครูผู้ปกครอง

6.4 การแก้ปัญหาค่านิยมวัสดุของสมุด

6.4.1 วิธีการแก้ปัญหาเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านการซ่อมไม่เพียงพอ ในจำนวนห้องสมุด 76 แห่ง ที่ประสบปัญหานี้ ห้องสมุด 59 แห่ง ส่งเจ้าหน้าที่ไปอบรม 2 แห่ง ให้เจ้าหน้าที่ศึกษาจากเอกสาร

6.4.2 วิธีการแก้ปัญหาเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ทางด้านการซ่อมวัสดุ ในจำนวนห้องสมุด 42 แห่ง ที่ประสบปัญหานี้ ห้องสมุด 24 แห่ง แก้ปัญหาโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น จัดหาเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ทางด้านการซ่อม จัดงบประมาณจ้างซ่อมโดยส่งร้านซ่อม ผูกักเวียน นิสิต นักศึกษา ช่างงานซ่อม เป็นต้น

6.4.3 วิธีการแก้ปัญหารวัสดุที่ใช้ซ่อมมีคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ในจำนวนห้องสมุด 37 แห่ง ที่ประสบปัญหานี้ ห้องสมุด 7 แห่ง แก้ปัญหาโดยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ เลือกซื้อวัสดุที่มีคุณภาพดี และเสนอให้สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย สนับสนุนการจำหน่ายวัสดุที่ได้มาตรฐาน

6.4.4 วิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการหาซื้อวัสดุและครุภัณฑ์ได้ยาก ในจำนวนห้องสมุด 33 แห่ง ที่ประสบปัญหานี้ ห้องสมุด 11 แห่ง แก้ปัญหาโดยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ จัดหาวัสดุที่ interchangeable ในการซ่อม เช่น คอกส่วานเจาะหนังสือ ไขคานู ไขลวดจักรยาน ไขก้านรุ่ม ไขคานูหนังสือ ไขแผ่นไม้หนา ๆ ท่อนไม้จากต้นเสา ของหนัก ๆ ทัพหนังสือให้เรียบ และจัดหาวัสดุและครุภัณฑ์ทางออนไลน์เอง เช่น ที่บีบีเจอะสันหนังสือแบบเหล็ก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผล

1. สภาพทั่ว ๆ ไปในการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด

จากการวิจัยพบว่า บุคลากรด้านการอนุรักษ์ตามห้องสมุดยังขาดอยู่มาก และที่มีอยู่ส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ทางด้านการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด บุคลากรที่มีอยู่เป็นเจ้าหน้าที่ซ่อม ซึ่งมีความรู้ทางด้านการอนุรักษ์จำกัด เฉพาะการซ่อมหนังสือชำรุดด้วยวิธีการง่าย ๆ และการเก็บเล่มตามหลักสูตรการซ่อมหนังสือของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย หรือตามที่ได้รับความรู้จากการฝึกงานในห้องสมุด

2. วิธีการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด

จากการวิจัยพบว่า ห้องสมุดร้อยละ 62.60 ใช้วิธีการจัดหาใหม่แทนการซ่อม เนื่องจากห้องสมุดที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา ส่วนใหญ่ไม่มีหนังสือหายากหรือหนังสือที่มีคุณค่าสูง และการซ่อมวัสดุห้องสมุดเป็นงานที่ต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูง รวมทั้งต้องการผู้ที่มีความชำนาญสูง การจัดหาใหม่สำหรับหนังสือประเภททั่วไปในบางกรณี จึงเสียค่าใช้จ่ายต่ำกว่าและสะดวกกว่า

สำหรับห้องสมุดที่มีงานซ่อม จากการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ใช้วิธีซ่อมด้วยมือ มีเพียงร้อยละ 0.43 ที่ใช้เครื่องจักรกล ทั้งนี้เนื่องจากห้องสมุดไม่สามารถจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ราคาสูงมาใช้เองได้ ประกอบกับขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการซ่อม อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าห้องสมุดที่ครุภัณฑ์ที่ใช้ในการถ่ายทำสำเนา ร้อยละ 28.69 ส่วนห้องสมุด ร้อยละ 25.65 ที่ไม่เคยมีต้องการเครื่องถ่ายเอกสาร

3. ความสนใจในการอนุรักษ์ของบรรณารักษ์

บรรณารักษ์ให้ความสำคัญต่องานอนุรักษ์อยู่ในระดับสุดท้ายของงานประจำ จากข้อมูลที่ได้รับ มีห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ที่ให้ความสำคัญอยู่ในระดับกลาง ซึ่งอาจจะเป็นเพราะบรรณารักษ์ขาดความรู้ทางด้านนี้ จึงขาดความสนใจหรือยังไม่ประสบปัญหา จากการวิจัยพบว่า ห้องสมุดร้อยละ 9.56 ไม่มีงานซ่อม เนื่องจากไม่มีวัสดุชำรุด เพราะเพิ่งตั้งห้องสมุดใหม่

4. ปัญหาและการแก้ปัญหาการอนุรักษ์วัสดุของสมุด

ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับแมลง ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้สารเคมี การรมยาฆ่าแมลงยังไม่แพร่หลาย ส่วนการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสัตว์อื่น ๆ นั้น ใช้วิธีกัก สารเคมี และการดูแลรักษาความสะอาด การใช้วิธีการต่าง ๆ หลายวิธีรวมกันในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับแมลงและสัตว์อื่น ๆ นั้น เป็นผลดีกว่าใช้สารเคมีแต่เพียงอย่างเดียว เพราะจะเกิดปัญหาแมลงที่อยากและพิษตกค้างตามมา

บรรณารักษ์เสนอแนะให้หอสมุดแห่งชาติและหอจดหมายเหตุแห่งชาติเป็นศูนย์บริการทางด้านงานอนุรักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับโครงการของกรมศิลปากรที่จะตั้งศูนย์วิจัยเพื่ออนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุแห่งชาติ ศูนย์วิจัยแห่งนี้จะมีฝ่ายเทคโนโลยี ซึ่งจะทำหน้าที่ทดสอบวิเคราะห์เกี่ยวกับวัสดุประเภทต่าง ๆ หอสมุดแห่งชาติและหอจดหมายเหตุแห่งชาติจึงเป็นแต่เพียงหน่วยงานปฏิบัติการทางด้านอนุรักษ์แต่ละหน่วยงาน¹

ขอเสนอแนะ

1. หอสมุดมหาวิทยาลัยซึ่งมีขนาดใหญ่และมีบุคลากรเพียงพอ ควรจัดให้มีหน่วยงานในการอนุรักษ์วัสดุของสมุดในสำนักหอสมุดกลางเพื่อบริการด้านงานอนุรักษ์วัสดุของสมุดให้แก่หอสมุดคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย หอสมุดประชาชนที่สังกัดกรุงเทพมหานคร อาจเลือกหอสมุดประชาชนสวนลุมพินีหรือหอสมุดวิชาการ เป็นแหล่งกลางในการบริการด้านงานอนุรักษ์วัสดุของสมุดแก่หอสมุดประชาชน สำหรับหอสมุดโรงเรียนนั้น ตามข้อเสนอแนะ หากมีการจัดตั้งศูนย์บริการทางเทคนิคของหอสมุดโรงเรียนมัธยมแบบประสมของ ลอง ใจชื่น² ศูนย์ก็ควรเพิ่มงานด้านงานอนุรักษ์วัสดุของสมุดแก่หอสมุดโรงเรียนอื่น ๆ ในเขต

¹ สัมภาษณ์ สมนิด โชติกวีนิพนธ์, เลขานุการกรมศิลปากร 10 ตุลาคม 2522.

² ลอง ใจชื่น, "การศึกษาการจัดตั้งศูนย์บริการทางเทคนิคของหอสมุดโรงเรียนมัธยมแบบประสม," (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2520), หน้า 5.

กรุงเทพมหานครอีกด้วย สำหรับห้องสมุดเฉพาะควรมีหน่วยงานอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดใน
ห้องสมุดระดับกระทรวง ซึ่งสามารถให้บริการแก่ห้องสมุดในระดับกรมหรือกองในกระทรวง
เดียวกัน ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณเดียวกัน หรือใกล้สายงานที่มีความสัมพันธ์กัน

ห้องสมุดที่เป็นแหล่งกลาง หรือศูนย์บริการทางด้านการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด
ควรให้บริการในลักษณะดังนี้

1.1 บริการซ่อมวัสดุห้องสมุดที่ใช้เทคนิคสูง หรืองานที่ต้องใช้อุปกรณ์
การวัดราคาแพง ซึ่งห้องสมุดเล็ก ๆ ไม่สามารถจัดหาไว้ใช้ได้ เช่น การถ่ายวัสดุ
ยอส่วน การรวมยาค้วยสารเคมี การลดกรดในกระดาษและการผนึกกระดาษด้วยเครื่อง
ผนึกไฟฟ้า รวมทั้งการให้บริการฝึกงานซ่อมแก่ผู้ปฏิบัติงานซ่อมในห้องสมุดเล็ก ๆ

1.2 ทำการวิจัยเชิงเอกสารและวิจัยเชิงสำรวจหรือร่วมมือทำการวิจัย
ในด้านการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด และเผยแพร่ผลการวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น จัดพิมพ์
จำแนกหรือแจก

1.3 ให้คำแนะนำแก่ห้องสมุดในด้านการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดประสานงาน
กับหน่วยงาน และสถาบันอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาและส่งเสริมงานด้านการอนุรักษ์วัสดุ
ห้องสมุด

สำหรับแหล่งกลางในการปฏิบัติงานค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ในห้องปฏิบัติการ
ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด ควรเป็นหน้าที่ของศูนย์อนุรักษ์ในระดับชาติ ซึ่งอาจ
ตั้งขึ้นเป็นศูนย์อิสระ หรือเป็นหน่วยงานของศูนย์อนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติ
นอกจากเป็นแหล่งกลางในการปฏิบัติงานค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์ งานหลักอีกประการ
หนึ่งของศูนย์อนุรักษ์ในระดับชาติ ก็ควร เป็นการให้บริการการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดเช่นเดียวกับ
แหล่งกลางในมหาวิทยาลัยหรือในระดับอื่นแต่มีขอบเขตที่กว้างขวางกว่า

2. สถาบันที่มีการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ควรเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้
ในด้านการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดในลักษณะดังนี้ คือ

2.1 บรรจุเนื้อหาการอนุรักษ์ในด้านการป้องกันและการซ่อมวัสดุห้องสมุดไว้ในหลักสูตรในระดับต่าง ๆ เช่น ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ ในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ (วิชาเอกหรือวิชาโท) ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อปีการศึกษา 2521 ได้บรรจุวิชาบรรณ 413 การบำรุงรักษาวัสดุครุภัณฑ์ห้องสมุดและได้ปรับปรุงเนื้อหาในหลักสูตรเมื่อปีการศึกษา 2522 จุดมุ่งหมายข้อหนึ่งของการสอนวิชานี้ระบุว่า เพื่อให้ทราบสาเหตุที่ทำให้วัสดุและครุภัณฑ์ชำรุดและวิธีป้องกัน และให้มีความสามารถบำรุงรักษาและซ่อมแซมวัสดุและครุภัณฑ์ได้

พอควร สำหรับในระดับปริญญาโทนั้น ในรายวิชานั่งสือหายากและต้นฉบับตัวเขียน ที่เปิดสอนที่แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ควรจะเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์หนังสือหายากเข้าไว้ด้วย และในรายวิชาการบริหารงานจดหมายเหตุนั้น ควรจะเน้นเรื่องการอนุรักษ์ เอกสารและต้นฉบับตัวเขียนให้มากยิ่งขึ้น

2.2 ผลิตบुकกลางกรในด้านการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดโดยตรง เพื่อจะได้ปฏิบัติงานทางด้านอนุรักษ์โดยเฉพาะ จากข้อเสนอของ พอล เอ็น. แบงส์ (Paul N. Banks) ว่า ควรเปิดสอนในระดับปริญญาโทและมีเนื้อหาส่วนหนึ่งเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ปรากฏ และจรรยาบรรณของการอนุรักษ์ เกม และเทคโนโลยีของวัสดุที่ใช้บันทึกการวิเคราะห์และควบคุมสภาพแวดล้อมในห้องสมุด วิธีการจัดเก็บเพื่อการอนุรักษ์¹

การผลิตบुकกลางกรในด้านการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด อาจพิจารณาจัดทำในหรือนอกมหาวิทยาลัยตามความเหมาะสม ในการผลิตบुकกลางกรด้านการอนุรักษ์นอกมหาวิทยาลัย สถาบันที่มีการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ อาจร่วมมือกับสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และหน่วยงานหรือสถาบันอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จัดหลักสูตรฝึกอบรม

¹ Paul N. Bank, "Education for Conservator : A Proposal for Training Conservator of Library and Archival Materials," Library Journal 104 (1 May 1979) : 1016.

การฝึกอบรมบุคลากรด้านการอนุรักษ์ควรจัดทำในหลายระดับ คือ สำหรับผู้บริหารในโครงการอนุรักษ์ นักอนุรักษ์ (Conservators) และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานโดยเฉพาะ (Specialists) หรือช่างเทคนิค (Technicians)

2.3 ส่งเสริมให้อาจารย์และนิสิตทำการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด โดยเน้นปัญหาและสภาพของห้องสมุดของประเทศไทย รวมทั้งจัดพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับการอนุรักษ์เป็นเล่มหรือเป็นชุด เช่น เอกสารบรรณารักษศาสตร์ ของภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.4 เป็นแหล่งหนึ่งที่จะให้ความรู้ ให้คำแนะนำ เมื่อบรรณารักษ์ที่มีปัญหา มาขอรับคำปรึกษาหารือ และประสานงานที่เกี่ยวข้องในด้านการอนุรักษ์ เพื่อจัดฝึกอบรม และส่งเสริมกิจกรรมอื่น ๆ ทางด้านการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดด้วย

3. สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย นอกจากการจัดอบรมการซ่อมหนังสือ และการจำหน่ายวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดแล้ว สมาคมฯ ควรจะขยายความสนใจ และขยายขอบเขตการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดดังนี้

3.1 จัดทำมาตรฐานในการเย็บเล่มหนังสือและรวมมือ หรือคำใบ้การ เพื่อให้มีมาตรฐานในการเลือกใช้กระดาษพิมพ์หนังสือและวัสดุอื่น ๆ ในการพิมพ์ตำรา เอกสารทางวิชาการ และสิ่งพิมพ์ที่มีค่าหรือมีอายุการใช้งานนาน

3.2 ขยายขอบเขตเนื้อหาการฝึกอบรมที่สมาคมฯ เคยจัดทำให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะการซ่อมหนังสือ ซึ่งอาจจะจัดทำในรูปการดำเนินการร่วมกันกับหน่วยงานและสถาบันอื่น เช่น สถาบันที่มีการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และหน่วยงาน หรือสถาบันที่ทำงานเกี่ยวข้องกับอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม

3.3 เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดลงในวารสารของสมาคมฯ และจัดเรื่องการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดเป็นหัวข้อหนึ่งในการประชุมสามัญประจำปีของสมาคมฯ

4. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุด

4.1 ผู้ผลิตกระดาษ โรงงานผลิตกระดาษ ผู้จัดจำหน่ายหรือส่งกระดาษ จากต่างประเทศเข้ามาจำหน่าย ควรผลิตและจัดจำหน่ายกระดาษอย่างดี เพื่อให้มีโอกาส

เลือกใช้ในการพิมพ์ โดยเฉพาะในการพิมพ์สิ่งพิมพ์ที่มีค่า หรือมีอายุการใช้งานนาน

4.2 ผู้จัดพิมพ์ ควรเลือกใช้วัสดุอย่างดีในการพิมพ์ ทั้งกระดาษ น้ำหมึก เลือกโรงพิมพ์ที่ผลิตงานที่มีคุณภาพ ควรจัดทำฉบับกระดาษเพื่อประหยัด ฉบับปกอ่อน ฉบับปกแข็ง ฉบับห้องสมุด (Library Edition) ให้ผู้ซื้อมีโอกาสเลือกตามอำนาจการซื้อ ไม่ควรพิมพ์อยู่แบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น

4.3 ผู้พิมพ์หรือโรงพิมพ์ ควรเลือกใช้วิธีการพิมพ์อย่างดี เช่น ระบบออฟเซต มีการปรับปรุงเทคนิคการพิมพ์ ใช้เครื่องจักรและวิธีการที่ทันสมัย เช่น เครื่องเย็บที่หนังสือเป็นยกด้วยเครื่องจักร

4.4 ผู้เย็บเล่ม เป็นต้นว่า การเย็บเล่มวารสาร ควรเข้าเล่มอย่างประณีต ใช้วิธีการที่ถูกต้อง เช่น ควรเย็บก็สำหรับวารสารที่เย็บออก เพื่อความสะดวกในการเปิดอ่าน และสะดวกในการถ่ายทำสำเนา ควรคำนึงถึงความหนาของเล่มวารสารด้วย และใช้วัสดุอย่างดีในการทำปกให้มีความคงทนแข็งแรง

4.5 ผู้จัดจำหน่ายสิ่งพิมพ์ ควรมีการระวังรักษาสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์เสร็จแล้วอย่างดี ในการจัดส่งควรมีระบบการจัดใส่กล่องป้องกันอย่างดี

4.6 สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ซึ่งนอกเหนือจากมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เช่น ขนาดตัดริม ของกระดาษพิมพ์และเขียน (2516) กระดาษพิมพ์และกระดาษเขียน (2521) กระดาษแข็งเพื่อการพิมพ์ (2522) ที่ได้ทำมาแล้ว ควรจะมีการกำหนดมาตรฐานการใช้กระดาษพิมพ์ในการพิมพ์สิ่งต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์รัฐบาลดังเช่นมาตรฐานของสหรัฐอเมริกาหรือประเทศอังกฤษ

4.7 นักวิทยาศาสตร์ มีหน่วยงานรัฐบาลหลายแห่งที่มีนักวิทยาศาสตร์และอุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ที่จะให้คำแนะนำหรือให้บริการทางเทคนิคเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัสดุแก่ห้องสมุดได้ เช่น กองการวิจัย กรมวิทยาศาสตร์ มีหน้าที่ในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ให้แก่หน่วยงานอื่น และมีอุปกรณ์ในการวิจัยกระดาษพร้อมมูลอยู่แล้ว ซึ่งเป็นแหล่งหนึ่งที่ห้องสมุดจะขอความร่วมมือในด้านการวิจัยในห้องทดลองได้ รวมทั้งการออกแบบและประกอบเครื่องมือเครื่องใช้ด้วย ตัวอย่างเครื่องมือที่กรมวิทยาศาสตร์ได้ประกอบขึ้น เช่น เครื่องมือ

สำหรับควบคุมอุณหภูมิและความชื้น เพื่อใช้ในการทดสอบเยื่อกระดาษ ส่วนประกอบของ เครื่องมือ Finch Device ซึ่งใช้สำหรับหาค่าของการต้านแรงดึงซากของกระดาษเปียก (wet tensile strength)

นอกจากนี้ ห้องสมุดยังสามารถขอคำแนะนำในด้านการป้องกันและกำจัดแมลง และเชื้อราได้จากนักวิทยาศาสตร์และนักกีฏวิทยา กรมวิชาการเกษตร รวมทั้งการขอ บริการรณรงค์วัสดุห้องสมุดในชุมชนแบบสัญญาภาค โดยใช้เมทิลโบรไมด์ (Methyl Bromide) ด้วย

ขอแนะนำเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นต่อไป

1. วิจัยเกี่ยวกับมาตรฐานในการเก็บเล่มหนังสือ วารสาร
2. วิจัยเกี่ยวกับมาตรฐานของกระดาษที่จะใช้พิมพ์วัสดุห้องสมุดประเภท หนังสือ เอกสารทางวิชาการ วรรณกรรมคลาสสิก เป็นต้น
3. วิจัยเกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดที่เหมาะสมกับสภาพของประเทศไทย โดยเลือกศึกษาวิธีการใดวิธีการหนึ่งโดยละเอียด
4. วิจัยเกี่ยวกับเครื่องมือที่ใช้ในการอนุรักษ์วัสดุห้องสมุดที่เหมาะสมกับสภาพ และเศรษฐกิจของห้องสมุดในประเทศไทย เช่น เครื่องเย็บก้นด้วยมือ ที่มีใบเจาะกับหนังสือแบบเหล็ก เป็นต้น
5. วิจัยเกี่ยวกับความเสียหายของวัสดุประเภทต่าง ๆ ในห้องสมุดที่ดำเนินการในช่วงเวลาต่าง ๆ กัน เช่น 20 30 40 ปี ว่ามีความเสียหายอยู่ในระดับใด และการคาดคะเนระยะเวลาที่จะบริการวัสดุนั้นได้อีกต่อไป
6. วิจัยเกี่ยวกับการสอนการอนุรักษ์นั้น ควรจะเปิดสอนในสถาบันที่มีการสอน วิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับใด ตลอดจนความพร้อมของสถาบันและเนื้อหาของหลักสูตร
7. วิจัยเกี่ยวกับความต้องการศูนย์อนุรักษ์วัสดุห้องสมุดในระดับชาติ ในเขต กรุงเทพมหานคร ในส่วนภูมิภาค หรือในสถาบันการศึกษาระดับสูง